

پس از انقلاب اسلامی، یکی از حوزه‌هایی که در ساحت فرهنگی دچار تحول جدی شد، نهاد سینما بود. سینما از آغاز انقلاب چونان ابزاری فرهنگی مورد توجه شایان بوده تا از آن به‌عنوان وسیله‌ای برای ترویج دین استفاده گردد. در این پژوهش با مطالعه ۴۴ نمونه از آثار سینمای دینی پس از انقلاب با روش تحلیل گفتمان و نشانه‌شناسی گفتمانی تلاش شده است تا به این سؤالات پاسخ داده شود که گفتمان‌های سینمای دینی پس از انقلاب کدام‌اند و چه صورت‌بندی و زمینه‌مندی گفتمانی دارند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد پس از انقلاب اسلامی متون سینمایی در گفتمان‌های پنج‌گانه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، شهرگرایی و روستاگرایی، فردیت خواهی، تساهل و تکثرگرایی و بازگشت جای می‌گیرند. این گفتمان‌ها به ترتیب سوژه مطلوب خود با عنوان سوژه قدسی انقلابی، مکان معنا، فردیت خواه، تساهل‌گرا و مؤمن مصلح‌مکلف را آفریده‌اند. نتایج این مطالعه همچنین مؤید آن است که سبب‌های معنایی گفتمان دینداری تساهل و تکثرگرا و گفتمان فردیت‌خواهی با گفتمان انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و گفتمان بازگشت، محسوس و هویدا است. همچنین بین گفتمان انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، شهرگرایی و روستاگرایی و بازگشت همپوشانی‌هایی از حیث دال‌های مشترک موجود است.

■ واژگان کلیدی:

گفتمان، سینمای دینی، گفتمان انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، گفتمان شهرگرایی و روستاگرایی، گفتمان فردیت‌محور، گفتمان تساهل و تکثرگرایی و گفتمان بازگشت

سنخ‌شناسی گفتمان‌های سینمای دینی پس از انقلاب اسلامی ایران

وحید قاسمی

دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان
v.ghasemi@ltr.ui.ac.ir

محمد رضایی

استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس
velashedi@gmail.com

علی ربانی

دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان
a.rabbani@ltr.ui.ac.ir

آرش حسن‌پور

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان
arash.hasanpour@gmail.com

احسان آقابابایی

استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان
ehsan_aqababae@yahoo.com